יא: אלו הן הגולין פרק שני מכות

אפילו על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה. יש מדקדקין מכאן דנידויים שלנו אפי' אותם שיש להם זמן אין לנדות עצמן מספק (ג) שהרי הכא התנה בדבר שלא היה בידו לקיים דשמא היה מעכבו יותר מו יקרלתו אמון בדרך ולכך חל מעיקרו גם הנידוי על התנאי אבל שאר תנאים דבידו לקיים כגון שמנדין את האדם שלא יעשה הדבר ודאי לא חל הנידוי כלל מעיקרו (ד): **מי** גרם לראובן שהודה יהודה.

תימה דהא אמרינן במדרש ויאב ראובן אל הבור מהיכן שב מצית אביו שיאב בתענית על מעשה בלהה וזה היה קודם מעשה דיהודה וי"ל דמ"מ לא הודה ברבים עד מעשה דיהודה: **מי** גרם לראובן שהודה. ולכל יש לנו סמך מן המקרא יהודה אתה יודוך אחיך ומתרגמינן את הודית (ה) כך יודוך אחיך פירוש (ו) הודית ולא נוח כך יודוך אחיך שבשביל שהתחלת להודות בא לראובן והודה:

אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה בו'.

תימה מהאי דינא גילף ומי לגנגמר דינו בלא כ"ג שלא יגלה כלל ומה מי שגלה בבר לפני מיתת כ"ג יוצא במיתתו של כ"ג מי שלא גלה לפני מותו אינו דין שלא יגלה אחר מותו דהכי אמרינן בערכין (דף כט: וסס) מכורה בבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר ונפקא לן מהאי דינא דאינה נמכרת כלל אחר הכאת סימנין עד עולם ונראה דלא קשיא מידי דהא מיתת הכהן כפרה הוא כדאמר בסמוך וכפרה לא שייכא אלא למי שמחויב (ז) בכרית והלכך דוקא לפי שנגמר ונתמיד גלות ואח"כ מת כ"ג מכפרת מיתת כ"ג שלא יגלה כלל מק"ו דקאמר הש"ס אבל נגמר דינו בלא כ"ג שבבר מת כ"ג קודם גמר דין של זה ודאי ליכא למילף מק"ו דהיאך תכפר מיתת כ"ג וליכא למימר דתתכפר לו מיתת כ"ג השתא כשנגמר דינו דהא לא מיכפרא אלא בשעת מיתה (ח) ולאחר כך ובשעת מיתה לא היה זה מייב ולא דמי להיא דערכין דמכורה בבר יוצאה וכו' דהתם משעת הכאת סימנין מתחלת גדלותה ושוב לא יפסיק ממנה הגדלות לעולם ולכך שייך למילף שפיר דלא תמכר כלל אחר התחלת סימנין עד עולם כן נראה למש"ח: **מידי** גלות קא **מכפרא**. תימה אין ה"ג מדאמר כרים מכילתין (דף כ:) הס שלא עשו מעשה בגלו כי היכי דתהוי להו כפרה אלמא גלות מכפרת וי"ל דהכא כפרה לפטרו מגלות קאמר דהא בעי למילף דמי שלא גלה עדיין דמיתת כ"ג תועיל לפטרו מגלות מק"ו הלכך שפיר משני מידי גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש (ט) מיפטרא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יום אחד ומת הכ"ג הוא חוזר ואילו לא מת הכהן אפילו שהה שם זמן מרובה אינו יוצא על כרחך כפרה זו במיתת כהן תלויה כדפירשתי כן נראה למש"ח:

אמר רב יהודה אמר רב [א]נידוי על תנאי [ב]צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב [ג]אם לא הביאותיו אליך וגו' [ד]וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב [ה]יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר עצמותיו של יהודה היו מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה [ו]וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה ואל איבריה לשפא לא הוה קא מעיילי ליה למתיבתא דרקיע ואל עמו תביאנו לא הוה קא ידע למישקל [ז]ומיטרח בשמעתא בהדי רבנן ידיו רב לו לא הוה ידע לפרוקי קושיא ועזר מצריו תהיה איבעיא להו במיתת כולן הוא חוזר או דלמא [ח]במיתת אחד מהן ת"ש נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם ואם איתא ליהדר [ט](ביה) בדהנך בדליכא: **מתני'** [י]משנגמר דינו מת כ"ג ה"ז אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני [יא]נגמר דינו בלא כ"ג [יב]וההורג כ"ג וכ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם [יג]ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי' ישראל צריכים לו ואפי' שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר [יד]אשר גם שמה [טו]שם [טז]תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו [יז]כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט רוצח אינו חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר [יח]רשות ביד גואל הדם וכל אדם [יט]ואי חייבין עליו: **גמ'** מ"ט אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה בבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא: אם עד שלא נגמר דינו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא [כ]וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו מאי הוה ליה למעבד היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש אמר אביי [כא]נקטינן [כב]נגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם דכתיב [כג]לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן ואיזהו ישיבה שהיא בארץ הוי אומר זו קבורה תנא [כד]מת קודם שמת כ"ג מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב [כה]וישב הרוצח אל ארץ אחוזתו איזהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה נגמר דינו ונעשה כהן בן גרושה או בן חלוצה פליגי בה רבי אמי ור' יצחק נפחא חד אומר מתה כהונה וחד אומר [כו]בטלה כהונה לימא בפלוגתא דר"א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן [כז]היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע [כח]מכשיר מאן דאמר מתה כר' יהושע ומאן דאמר בטלה כרבי אליעזר אליבא

והעלאתי לך. לשון נידוי הוא שיהא מנודה לאביו: **מאי דכתיב יחי ראובן** וגו' **וזאת ליהודה.** מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בברכת יהודה בלשון חתת ליהודה אלא לפי שהיו עצמות כל השבטים שלדן קיים וכל יהודה מגולגלין אמר לשון זה יחי ראובן כלומר ראובן שלדן קיימת כאילו הוא חי וחתת תהיה ליהודה שהם מגולגלין. עצמות כל השבטים יצאו ממצרים ונשאום בתיבות במדבר וזהו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג) והעליתם (ל) עצמותי מזה אתכם עם עצמותיכם: **על איבריה לשפא.** נכנסו עצמותיו למקום חיבורם שפיו מסם כמו דשף מדובתיה (מולין דף מב: נד.): לשפא אישלויידור"ל: **למשקל ולמטרח.** לישא ולתן: **ידיו רב לו.** יהי בו כח לריב דיבו לעצמו נגד חכיריו: **ליהדר בהנך.** במיתת מרובה בבגדים לו כשעבר ממשמותו אלא לאו ש"מ כולהו: **מתני' ה"ז אינו גולה.** מפרש טעמא בגמ' מק"ו: **חוזר כמיפסו של שני.** יליף טעמא בגמ': **נגמר דינו בלא כ"ג.** שלא (מ) מינו אחר תחתיו עד שנגמר דינו של זה לגלות: **גמ' שנמשח בימיו.** משנעשה זה רוצח: **מאי הוה ליה.** להאי כהן למיעבד מאחר שעדיין לא היה כ"ג כשהרג זה למה הוא נענש: **תנא מס.** רוצח בערי מקלט ומת כ"ג אחר זמן: (נ) **נשכח כארון.** כתוב הקקלע: **ונעשה כ"ג כן גרושה.** יצא עליו עדות שהוא חלל: **מפה לחוצה.** הרי הוא כמת ואין הרוצח גולה: **בטלה לחוצה.** לוגלאי מילתא למפרע שלא היה כ"ג והוה ליה האי רוצח נגמר דינו בלא כהן גדול ואינו חוזר לעולם:

אליבא

אליבא

הסבטים יצאו עצמותיהם ממצרים ונקברו בארץ ישראל, שנאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, משמע שאף עצמותם העלו, ולא נכתב יוסף אלא להודיענו שהוא של משה, שכל ישראל נתעסקו בכיתה של משה. לשפא. למקום שנתקו משם (שם). נכנס כל עצם ונתחבר למקומו שנתקו משם. לשפא, תשלו"ר בלע"ז, כמו אף מדובתיה (ב"מ צב. וכעי"ז מוסה ז:). מגולגלין בארון. לא היה שלדו קיימת ומתוכנת מעני נדר, דקאמר ליה ליעקב (בראשית מז) אם נא מצאתי חן בעיניך ואשבעה לי כל הימים, ואע"פ שהתקיים התנאי נפקא לן קלגא חכם אפילו על תנאי היא כתה (ב"ק נב.), ויהי עצמות כל השבטים שלדן קיימת ויהודה אחריו מתפרקין ומתגלגלין באחרונו, מפני שנדה את עצמו בתרגיני של בנימין ומטעתי לך כל הימים, אפילו לעולם כבר, ומהכא נפקא לן נדוי של חכם אפילו על תנאי הוא כה (סוטה ז:). מי גרם לראובן שיודה. שהיה מסורת בידיהם, ומדרש אגדה הרי אמרוהו כשאמר יהודה לדקה ממני עמד ראובן ואמר בלגלגני יעיני אבי, ונכנעו יחי ראובן, שלדו קיימת כאילו הוא חי, וזאת ליהודה. שהיא מתגלגל (שם). לשפא. למקום שנתקו משם (שם). נכנס כל עצם ונתחבר למקומו שנתקו משם. לשפא, תשלו"ר בלע"ז, כמו אף מדובתיה (ב"מ צב.). למתיבתא דרקיע. ליטול עם שאר החכמים (סוטה ז:). ידיו רב לו. יהא לו נלחמו לריב דיבו, והלא דכתיב ידיו לשון מלחמה הוא, מלחמתה של תורה (שם). לא הוה ידע לפרוקי קושיא. בקושיה שם ש"ק שם: לא היה לו מלקלא לוה שמעתא הלכתא, לא היה יודע לומר דבר המתקבל (סוטה שם). וההורג כהן גדול. כשגג גולה לעיר מקלט ואינו יוצא משם לעולם, דמיון דאין כהן גדול שהרג את הנפש בשוגג, במיתת מי ישוב, הא ליכא בכל גדול (שבועות יח:). וכי הוא מרשחו. וכי הוא משמח לכהן, לו הכהן משח אותו, אלא זה שנמשח בימיו. לכבוד את הנמשח בימיו שמחמירו במיתתו (במדבר רבה כה:). נקטינן. מסורת מלכותיו, מנהג מרכותיו (שבועות ה:). שהוא בן גרושה. כהן חלל זר נמור הוא, דכתיב בכהן הנשא גרושה (ויקרא כא) לא יחלל זרעו, שמחללו מדין כהונה (שם יבמות עב:).

עין משפט נר מצוה

נו א מי"י פ"ז הל' מ"מ הלכה יא סמג לאוין רמ טוש"ע י"ד סי' שלב ס"ל:
נז ב מי"י פ"ז הל' מ"מ הלכה ט:
נח ג מי"י שם הלכה יא:
נט ד מי"י שם הל' י:
ס ה מי"י שם הל' מ:
סא ו מי"י שם ס"מ הלכה יא:
סב ז מי"י שם פרק ה הלכה י:
סג ח ט מי"י שם ס"ז הל' ג:
סד י מי"י שם הל' יב:
סה כ מי"י ס"ו מה"ל נילף מקדש הל' י:

תורה אור השלם

1. אֲנִכִי אֶעֱרֻבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְּשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים: בראשית מג ט
2. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת וִיהִי מְתָיו מִסְפָּר: דברים לג ו
3. וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע יְיָ קוֹל יְהוּדָה וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ יָדָיו רָב לוֹ וְעֶזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה: דברים לג ז
4. וְהֶעֱלִיתֶם הָעֲדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: במדבר לה כה
5. וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן: במדבר לה לב
6. כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יָשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: במדבר לה כח

לעזי רש"י

אישלויידור"א. (מקום הגלגל).

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי אפי' מעצמו (א) צריך הפרה. מנא לן מיהודה שנאמר אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים ואשכחנן שהיו עצמותיו מגולגלין בארון עד שבקש עליהם רחמים מרע"ה שנאמר שמע ה' קול יהודה: נגמר דינו לגלות ומת הכהן הגדול אינו גולה. מיתת כהן גדול מכפרת לו. אמר אביי נקטינן נגמר דינו ומת מוליכין עצמותיו של הורג בעיר מקלט. שנא' לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן הגדול ואיזו היא ישיבה בארץ הוי אומר זו קבורה. תנא מת הרוצח ומת כהן גדול (וכו') בן גרושה או בן חלוצה. רבי אמי ורבי יצחק חד אמר מתה כהונה. וחד אמר בטלה כהונה. ובפלוגתא דתנן היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר אומר כל קרבנות שהקריב פסולין הן ורבי יהושע מכשיר. ואסיק:

ו) וכן הגיה הרש"ל וכ"כ כת"י ומה"ש פ"ג דמ"ק:

מסורת הש"ס

א) רש"ל אפילו מעצמו וכן נוסחת אלפסים. ב) ב"מ לב. סוטה ז: ע"ש. ג) [כשלהות חותמת ולמיטראא]. ד) הגריעב"ן מתק"ת. ה) פנקדרין יח:. ו) לקמן יב.. ז) [תוספ' פ"ב דרש לה דמתיב שלם פעמים שמה]. ח) [וע"י תוי"ט דנגרס אין חייבין לאפוקי מרבי"ל שהגיה ומתק מלת אין ע"פ וכן העתיק הכ"מ אין חייבין ולדבריהם גם בנכריות לקמן יב. כ"ע אומר רשות יכו' וכל אדם מיינין בריבון מאו לגביה דל"ל אין חייבין ויתמה לפ"ז דלא שאל הש"ס לקמן גם אהך מלגתא דכל אדם מ"מ דר"י הגלילי ומ"מ דרבי עקיבא משום דלדעת התוי"ט אין שום מלגתא כזה דכל אדם ע"ש]. ט) [פירוסו עיין רש"י בעירובין ה. כד"ה והאמר רב נחמן]. י) פסחים עב: קדושין סו: [תרומות פ"ח מ"ה]. כ) [כס"ל: והכוונ כ"ש ולא]. ל) [וכתב אלפס עוד כמ"ש ר"ג דף רסז. גרס בידוי על תנאי אפי' מעצמו צריך וכו']. מ) [ודע דכתיב שלמניני אינמא גך יודין אחיך גם בשאר תרגום לא מצאתי לפי שעה ועי' תרגום יונתן וירושלמי]. נ) נ"ל כפרה. ס) רש"ל ולא לאחר כך.

גליון הש"ם

גמ' נגמר־ דינו. עיין יומא דף עג ע"א תוס' ד"ה ולילן: הוס' ד"ה אפי' וכו' לא חל הנידוי בלל בעיקרו. עיין מתוס' דף סט ע"א תוס' ד"ה וכמתחת:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי וכו' והעליתם את עצמותי: (ב) ד"ה לבתת ל"ל קודם ד"ה תנא: (ג) תוס' ד"ה אפי' וכו' אין לנדות עצמן מספק ראוי מילתא הוא שהרי הכא התנה וכו' דמשעת הנדוי: (ד) ד"ה מי גרם וכו' פירוש אתה הודיע ולא בושת כך יודיע: (ה) ד"ה מידי וכו' פירוש למיטרי' וכו' אינו יולא ואם כן על כרחך כפרה:

הגהות הגר"א

[א] משנה וכל אדם אין מיינין כל"ל (וכ"ה בדפו"י ובמנינים ובירושלמי וכבל הרא"שים ונראה שלפניו הוגה ע"פ הרש"ל ועי' תוי"ט):

מוסף רש"י

מאי דכתיב כו' וזאת ליהודה. לין לי בברכת כל השבטים מתחלת וחתת אין מקו סוטה ז:). עצמותיו של יהודה. כל

ב) רש"ל אפילו מעצמו וכן נוסחת אלפסים. ג) ב"מ לב. סוטה ז: ע"ש. ד) [כשלהות חותמת ולמיטראא]. ה) הגריעב"ן מתק"ת. ו) לקמן יב.. ז) [תוספ' פ"ב דרש לה דמתיב שלם פעמים שמה]. ח) [וע"י תוי"ט דנגרס אין חייבין ולדבריהם גם בנכריות לקמן יב. כ"ע אומר רשות יכו' וכל אדם מיינין בריבון מאו לגביה דל"ל אין חייבין ויתמה לפ"ז דלא שאל הש"ס לקמן גם אהך מלגתא דכל אדם מ"מ דר"י הגלילי ומ"מ דרבי עקיבא משום דלדעת התוי"ט אין שום מלגתא כזה דכל אדם ע"ש]. ט) [פירוסו עיין רש"י בעירובין ה. כד"ה והאמר רב נחמן]. י) פסחים עב: קדושין סו: [תרומות פ"ח מ"ה]. כ) [וכס"ל: והכוונ כ"ש ולא]. ל) [וכתב אלפס עוד כמ"ש ר"ג דף רסז. גרס בידוי על תנאי אפי' מעצמו צריך וכו']. מ) [ודע דכתיב שלמניני אינמא גך יודין אחיך גם בשאר תרגום לא מצאתי לפי שעה ועי' תרגום יונתן וירושלמי]. נ) נ"ל כפרה. ס) רש"ל ולא לאחר כך.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com